

Topsectoren en dierenwelzijn, kans of bedreiging

In 2012 is het Topsectorenbeleid geïntroduceerd waarbij het bedrijfsleven de regie heeft in de aansturing van het (DLO-)onderzoek. Het bedrijfsleven is verantwoordelijk voor het opstellen van de onderzoeksagenda, die in toenemende mate wordt beïnvloed door NGO's en samenleving, waarbij de overheid een van de partijen is. Dat laat onverlet dat ook de overheid in het kader van ontwikkelen en uitvoeren van beleid (of in opdracht van de Tweede Kamer) natuurlijk ook onderzoeksopdrachten kan uitzetten.

In de topsector wil het bedrijfsleven actief aan de slag met het verbeteren van dierenwelzijn en diergezondheid. Tegelijkertijd blijven veranderende Europese en nationale regelgeving en maatschappelijk debat om wetenschappelijke onderbouwing vragen. Beide sporen zijn belangrijk en dierenwelzijn zal zowel in de topsector Agro & Food als in beleidsondersteunend onderzoek aandacht blijven krijgen. Daarbij gaat het niet alleen om wetenschappelijke en economische inzichten, maar zeker ook om dat wat mensen belangrijk achten in het omgaan met dieren.

Nederlands bedrijfsleven 'Naar de Top'

Het Topsectorenbeleid komt voort uit het nieuwe bedrijfslevenbeleid van de overheid 'Naar de Top'. Het kabinet wil hiermee voortbouwen op de kracht van Nederlandse ondernemers en ze ruimte geven om duurzaam te ondernemen en innoveren. Agro & Food (A&F) is een van de negen Topsectoren waarbij het kabinet samen met bedrijven en kennisinstellingen wil werken aan het versterken van de concurrentiekracht en het oplossen van maatschappelijke uitdagingen. Onder leiding van Cees 't Hart, CEO van Royal Friesland Campina, heeft het Topteam Agro & Food in 2011 een integrale agenda en Innovatiecontract opgesteld: 'Agro & Food: De Nederlandse groei-diamant'. De doelstelling van het Innovatiecontract is het versterken van vraaggestuurd onderzoek en investeren in kennis en innovatie op drie strategische terreinen:

1. Meer met minder,
2. Hogere toegevoegde waarde en
3. Internationaal leiderschap.

In de praktijk vertaalt het Topsectorenbeleid zich in een onderzoeksagenda waarbij het bedrijfsleven en de overheid elk 50 procent van het onderzoek financieren. Voorwaarde voor cofinanciering door de overheid is dat het belastinggeld maatschappelijk verantwoord besteed wordt. Om dit te bewaken vindt overleg en uitvoering plaats in de zogenaamde gouden driehoek van bedrijfsleven, overheid en kennisinstellingen.

Topsector bevordert innovatie dierenwelzijn

Dierenwelzijn komt vooral terug bij strategisch onderdeel 1 van innovatiecontract A&F: 'Meer met minder door duurzame, innovatieve voedselsystemen', maar ook bij 'Hogere toegevoegde waarde'. Een van de ambities van de A&F-sector is ketenbrede doorbraken ten aanzien van het bevorderen van dierenwelzijn en diergezondheid als onderdeel van een duurzame veehouderij. Maatschappelijke zorgen over dierenwelzijn spelen hierbij een belangrijke rol. Dit is verder uitgewerkt in het thema Duurzame veehouderij (Diergezondheid, dierenwelzijn en fokkerij). Als gewenst resultaat voor dierenwelzijn worden ambities geformuleerd als behoud van weidegang, mogelijkheid van natuurlijk gedrag, geen ingrepen, optimaal transport en verantwoord doden. Deze zullen worden vertaald naar een hoger rendement in de keten en in geborgde marktconcepten. Dat betekent beter dierenwelzijn met meerwaarde in de markt op basis van specifieke marktconcepten zoals de bekende 'tussensegmenten'.

Houding medebepalend voor dierenwelzijn

In het publieke debat is dierenwelzijn een zaak van feiten én waarden. Dierwetenschappers leg-

gen wetenschappelijke feiten vast en (zetten eerste stappen naar het) ontwikkelen (van) instrumenten. Ze zijn uiteraard niet de (scheids)rechter die oordeelt wat goed is en wat fout. In een pluri-forme samenleving als de onze zijn er wat dit betreft immers verschillende meningen die geënt zijn op uiteenlopende onderliggende grondhoudingen met betrekking tot de gewenste omgang met dieren. Het vaststellen van normen blijft daarmee voorbehouden aan het maatschappelijk krachtenveld dat in onderlinge samenhang sturend is voor dierenwelzijn.

Het bedrijfsleven vraagt het onderzoek te onderbouwen dat met (nieuwe) houderijsystemen het dierenwelzijn verbetert en geborgd is. Rond 2000 ontstond de behoefte om te komen tot doelvoorschriften in plaats van regels, zodat meer ruimte voor ondernemerschap ontstaat. Regels zoals gericht op normen voor oppervlakte, licht of bezettingsgraad. Aan de basis hiervoor liggen diergerichte metingen, omdat het doel eenduidig en betrouwbaar moet kunnen worden vastgesteld. Van groot belang daarbij is wel dat de beoordelingsystematiek aansluit bij de beleving van zowel burgers als bedrijfsleven. Er is een feitelijke dierwetenschappelijke basis, maar ook een veranderende publieke moraal is belangrijk. Met de intrede van de Topsectoren zie je dat de mogelijkheid om de wetenschappelijke resultaten te implementeren tot scherpere discussies leidt, zoals over de kosten-effectiviteit-verhouding bij implementatie van onderzoek en gebruik van instrumenten. Meest extreem is het voorbeeld in de nertsenhoudery, die qua huisvesting en dierenwelzijn tot de top in de wereld behoort. In Nederland leidt het maatschappelijke debat over het gebruik van dieren voor bont echter tot een blijvend verschil van mening tussen voor- en tegenstanders. Je ziet hier dat bedrijfsleven met wetenschap aantoonbaar wat de welzijnsimpact van de huisvesting van nertsen is, terwijl de tegenstanders niet ontvankelijk zijn voor dergelijk onderzoek, omdat hun grondhouding is dat ze tegen het houden van dieren voor bont zijn. Zo zijn ook recente campagnes over de 'plofkip' of 'kiloknallers' agenderend voor de houderij en gaan ze verder dan uitsluitend het welzijn van het dier. Voor de vleeskuikenhouderij zijn bezettingsgraad en voetzoollaesies niet als enige de maat der dingen. Een minimale levensduur ('lang en goed leven') wordt door bepaalde groeperingen als 'recht' voor het dier geïntroduceerd, net als uitloop in de vrije buitenlucht. Dergelijke zaken kunnen zeker ook in doelvoorschriften vastgelegd worden, maar gaan dan niet over meten van dierenwelzijn direct aan het dier.

Succes vraagt overleg in gouden driehoek

Het Topsectorcontract biedt een goede basis voor dierenwelzijn en laat in de tekst ook zien dat de grondhouding van partijen relevant is: 'Maatschappelijke zorgen over dierenwelzijn spelen een belangrijke rol'. Deze bepalen immers de licence to produce. Dergelijke maatschappelijke zorgen uiten zich in discussies zoals over nertsen, megastallen, weidegang, ritueel slachten of de 'plofkip'. Het succes voor dierenwelzijn vraagt inzicht in de houding van de partijen over deze discussiepunten. Nog meer onderzoek om de welzijnsimpact van huisvesting op de nertsen aan te tonen heeft geen zin. Discussie over 'doden van dieren', benaderd vanuit de grondhouding van de islamitische wereld en het jodendom, vormt de basis voor het vinden van de oplossing voor het dierenwelzijn bij ritueel slachten. Dat mensen op basis van morele overwegingen zich van de 'plofkip' afwenden, reflecteert vooral hun weerstand tegen deze intensieve vorm van veehouderij als geheel. Een verdere efficiencyverbetering (meer met minder) door te slachten op jongere leeftijd met inbegrip van minder dieren per m² en aantoonbaar minder gezondheidsproblemen is daarvoor dan geen oplossing. Als de maatschappelijke weerstand zit op systeemniveau, dan moeten de oplossingen gezocht worden in echt andere houderijsystemen.

Wetenschappelijke bewijsvoering alleen over meer of minder gemeten dierenwelzijn (de basis van de Welfare Quality-benadering) is niet voldoende voor maatschappelijke acceptatie. Het gaat ook om producten en om productiewijzen, die passen bij de grondhouding van consumenten en burgers ten aanzien van dieren en dierlijke productie. Het overleg in de gouden driehoek over dierenwelzijn zal zich niet moeten beperken tot dierwetenschappers die dierenwelzijn uitsluitend vanuit de wetenschap benaderen. Juist vanuit de praktijk zal er gezocht moeten worden naar praktische oplossingen waarbij de hele keten betrokken is en het kennen van de grondhouding van relevante partijen belangrijk is. Zoals het Topsectorcontract schrijft, worden de hogere ambities voor dierenwelzijn, met mogelijk hogere kosten, gerealiseerd door een hoger rendement in de keten met geborgde marktconcepten, zoals het 'tussensegment'. Samenvattend vraagt het Topsectorenbeleid goed overleg in de gouden driehoek bedrijfsleven, overheid en onderzoek. Goed Topsectorenbeleid versnelt de dialoog tussen verschillende stakeholdergroepen. Juist vanwege de verschillende grondhoudingen, waarin de betrokkenen naar alle waarschijnlijkheid verschillen, zullen op een gevoelig onderwerp als dierenwelzijn,

stakeholders het nooit volledig met elkaar eens zijn. Het bewustzijn van de verschillen in grondhouding is belangrijk, en hiermee kunnen bedrijfsleven, overheid en NGO's met respect voor elkaar onderzoek aansturen en werken aan dierenwelzijn. Voor de onderzoeker vereist dit niet alleen vakinhoudelijke kennis, maar zeker ook het vermogen ontvankelijk te zijn voor de (onderliggende) posities en vragen van stakeholders.



AGRO & FOOD

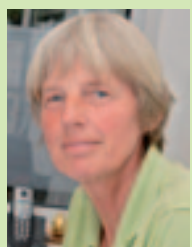
De voedselindustrie heeft invloed op alle mensen en dieren.

Foto: Topsectoren

Contact



ir. Geert van der Peet
T 0320-238070
E geert.vanderpeet@wur.nl



dr. ir. Ferry Leenstra
T 0320-238517
E ferry.leenstra@wur.nl

Het kabinet wil topsectoren waarin Nederland wereldwijd uitblinkt nog sterker maken. Om dat te bereiken, gaan overheid, bedrijfsleven, universiteiten en onderzoekscentra samen werken aan kennis en innovatie.